

quo pluribus dictum in *Caut. contr. §. 3. c. 5. §. 28. seqq.* quorsum brevitatis amore me remitto.

De Bodmeria.

§. XXVIII. Differt ab hoc contractu BODMERIA (Bodemery) quando sc. nauta mutuam accipit pecuniam & hypotheca loco suam partem, quam in navi habet, obligat, hac ratione, ut, si navis salva redierit, restituatur pecunia cum usuris, si vero navis perierit, nec fors nec usura restituantur; ob quod periculum susceptum graviores usurae permittuntur, ex ratione *d. L. periculi pretium §. ff. de naut. fœn.* Sed hic revera subest contractus mutui, & usurae ex pacto sive stipulatu petuntur, vid. *Stypmann, de naut. fœn. p. 4. c. 5. Marquard, d. jur. mercat. L. 2. c. 8. num. 68. seq.* Singulare ergo est in hoc contractu, quod hic obligatio non afficiat personam debitoris, sed tantum rem, quod contra regulam juris est in *l. 3. ff. d. O. & A.* Unde non dubito, etiam actioni hypothecariae hic locum fore, si navis illa, in qua *jus Bodmeriae* mihi constitutum, a debitore in tertium alienata fuerit.

MEMBRUM VIII.

De Actionibus ex conventionem a pluribus vel alieno nomine inita oriundis.

§. I.

De accessoriis contractibus.

Hucusque actum de conventionem expressa, sive hæc in nominatum, sive innominatum contractum incidat. Jam secundum propositam methodum in *Membr. IV. §. 7.* de illis obligationibus, ubi quis vel cum alio se obligat, vel alterius obligationi, majoris securitatis gratia accedit, vel plane alieno nomine contrahit, agendum. Verum, quod obligationes accessorias attinet, per compendium jam supra *Membr. V. §. 41. seqq.* ostendimus, quod illi accessorii contractus, pariterque illæ simultaneæ, sive correales obligationes, per stipulationem expediantur, unde in omnibus illis casibus non alia, quam

quam ex stipulatu actio hic prodita est. Huic vero cum hodie æquipolleat pactum, exinde apparet, illam actionem, quæ hodie ex pacto competit, etiam contra accessorie obligatos locum invenire: quæ vero ex pacto detur actio, supra *Membr. 3.* dictum est.

§. II. Ex quo apparet, adeo necessarium non esse, ut circa actionem de constituta pecunia solliciti simus, de qua superius *De constituta pecunia.*
Membr. 3. §. 33. generaliter actum. Quamvis enim & hodie ex constituto obligetur ille, qui, quod alter debet, in se recepit, vel proprium debitum ex nudo pacto dependens, denuo promittit. Attamen ob vim pacti generalem non adeo necessaria est illa actio. Priori enim casu pariter obligatur ut fidejussor, quippe qui hodie etiam sine stipulatione simplici pacto obligatur. vid. supra *Membr. V. §. 42.* Posteriori casu, jam tum vi pacti, ex promissione simplici quis obligabitur, ne dum ex geminata; quare circa hoc me ulterius non detinebo.

§. III. Hoc tantum, si plures simul se obligaverint, videndum, quænam inter ipsos nascatur actio? Exemplum est in *De obligatione inter plures contrahentes inter se.*
inter plures confidejussores, plures correos, quos non tantum in stipulationibus, sed & in omnibus aliis contractibus tam nominatis, quam innominatis locum habere, certum est *per l. 9. ff. de duob. reis.* Et quidem hic ad generalia illa principia superius *Membr. I.* proposita, recurrendum, & videndum, quale negotium inter illos gestum. Aut enim illi jam tum vivunt in communione sive societate, aut in ipso negotio id agitur, ut communi lucro vel damno sit illud, quod geritur; quod interdum ex ipso facto intelligitur, v. g. si duo mutuuum accipiant, & inter se dividant, postea vero unus eorum integrum hoc mutuuum exsolvat, de quo in *L. 2. C. de duob. reis.* utroque hoc casu non est dubium, societatem aliquam ad minimum particularem, ratione hujus præsentis obligationis adesse, unde si unus solverit vel solutum acceperit, actione pro socio sibi invicem obligabuntur, vel ad restituendum, vel ad communicandum, *per L. 62. pr. ff. ad L. Falcid. Conf. Hering. de fidejussor. cap. 25.*

n. 137. Si Speciale pactum obligatorium vel stipulatio hoc fine interposita, res salva est, cum sic vel actione ex stipulatu, vel pacto experiri liceat.

An unus ex correis solvens habet regressum? §. IV. Quod si vero vinculum alicujus societatis non ad sit, nec pacto sibi speciatim in hunc effectum prospexerint, dubium est, an, si unus solverit, aut solidum exegerit, ab altero partem repetere possit, vel illi partem restituere teneatur? Dubitandi ratio est, quia unusquisque solvit, quod debuit; vel exegit, quod sibi in solidum debebatur, ex natura correalis obligationis: unde alterius negotium hic esse gestum, proprie dici nequit, ob quam causam actio negot. gestor. hic locum habere non poterit, cum non alienum, sed suum negotium gesserit, vid. *Zoel. ad ff. t. de duob. reis. n. fin.* Cum tamen per consequentiam is, qui solvit, alterum simul liberaverit, ex æquitate utilem negot. gestor. actionem concedunt. *Carpz. p. 2. c. 17. def. 14.* qui tamen illud in *def. sequ.* tantum in correis, non vero in fidejussoribus procedere putat, sed hos sibi cessione actionum consulere debere monet. Verum, solidam diversitatis rationem non video, cum æque in solidum plures obligentur fidejussores, quam correi, & utrobique locus est beneficio divisionis, ut hinc ob eandem æquitatis rationem eadem repetitio concedenda. Contra illum vero, qui solidum exegit, vix dabitur actio, cum in pari causa melior sit ratio prævenientis. Concedunt tamen hic remedium *L. 32. ff. de R. C.* vid. *Hahn. ad Wesenb. t. de duobus reis n. 5. verb. qui tamen solidum, in fin.* Verum minus commode; non enim hic sine causa pecunia ad alterum correum pervenit, sed vi præcedentis obligationis correalis. Vide, quæ superius dicta *Membr. 2. §. 47. seqq.* Optimum ergo est, ut correi vel fidejussores nihil sine cessione actionum solvant, vel invicem de communicandis acceptis, pacto sibi prospiciant.

De obligatione ex contractu alterius. §. V. Progrediendum nunc ad actiones, quæ nobis ex alterius competunt contractu, ubi quidem regulariter verum est, alteri per alterum non acquiri obligationem, & sic nec actionem, per §. *alterius. Inst. de Inutil. stipul.* Hinc tamen tres casus

DE
casus diffin
curatorem
um, su
Membr. II.
§ VI.
quancunq
nomine co
vis meo no
actio, ob r
acquiratur
personas
remediun
ratur ad
cessa act
curator
sio sine de
amit. poss
§ VII
In Procura
L. 17. §. fin.
h. e. non ra
Procuratore
minum acti
instituenta,
sibi commisi
cura emro
L. 15. ff. de
ratur actio
O. Quamvis
admitti, no
lem, ex cura
sus restringe
nam. 8. verb.
receptor &

casus distingvendos puto ; Aut lenim quis contraxit per procuratorem seu mandatarium ; aut per nuncium ; aut per alium, suæ potestati subiectum, v. g. filium, vel seruum. Vid. *supr. Membr. IV. §. 21.*

§. VI. Procuratorem quod attinet, per quem intelligo quamcunque liberam personam, cui speciali mandato, meo nomine contrahendi licentiam feci, ex ejus contractu, quamvis meo nomine celebratus sit, regulariter mihi nulla competit actio, ob rationem antea datam, quod alteri per alterum non acquiratur obligatio, cum ille nexus tantum oriatur inter ipsas personas contrahentes. *L. 38. §. 17. ff. de V. O.* Promptum tamen remedium adest, quo illi, cujus nomine negotium gestum, quaeratur actio, scil. ut illa a Procuratore cedatur Principali, sic enim cessata actione experiri potest, ad quas actiones cedendas procurator compellitur *L. 2. §. Si enim C. per quas person. quæ compulsio sine dubio fit actione mandati, L. 49. §. fin. ff. de Acquir. vel amitt. possess.*

§. VII. Verum communiter Dd. existimant, ex contractu Procuratoris actiones utiles etiam sine cessione competere, *De actione ex contractu Procuratoris.* *ne utili* *ex contractu Procuratoris.* *L. 27. §. fin. ff. de Procurat. & quidem tam active, quam passive, h. e. non tantum ut Dominus actionem contra illum, qui cum Procuratore contraxit, consequatur, sed & ut alter contra Dominum actionem habeat, quo casu ex illo contractu actio utilis instituenda, qui cum Procuratore gestus, v. g. Si procurator rem sibi commissam vendiderit, Domino actio venditi utilis datur contra emtorem, huic vero actio emti utilis contra Dominum, *L. 13. §. 25. ff. de act. emt.* Pariter ex stipulatione Procuratoris nascitur actio ex stipulatu utilis, *L. 28. ff. de procur. L. 79. ff. d. V. O.* Quamvis autem hæc sententia, indistincte utilem actionem admittens, non omnibus placeat, qui eapropter actionem utilem, ex contractu Procuratoris oriundam, putant ad certos casus restringendam, de quo vid. Hahn. *ad Wesenb. t. de Procurat. num. 8. verb. sed an sine cessione.* Cum tamen prior sententia & receptor & æquior sit, & in stipulationibus quoque præ-*

praesertim causa cognita, si forte a procuratore cessio commode fieri nequeat, idem obtineat per *L. 5. pr. ff. de praetor. stipul.* ideoque merito retinenda est.

*In Contractibus re-
alibus alteri ac-
quiritur obligatio.*

*De pecunia mea
ab altero
credita.*

§. VIII. Non tamen negligendum hic loci, singulare quipiam obtinere in contractibus reinitis, qui traditione expediuntur, ubi, cum obligatio principaliter ex re descendat, non adeo attenditur, an Dominus ipse, an per Procuratorem contrahat: Procurator enim in his contractibus nihil gerit, sed tantum actum naturalem voluntate Domini expedit, unde ejus persona non afficitur, sed quasi pro nuncio reputatur, Conf. Bachov. *tr. de act. disp. 8. th. 11. p. 120.* Exemplum est in mutuo, ubi, si pecunia mea, alteri, meo nomine credita, mihi nascitur conditio ex mutuo per *L. 2. pr. C. per quas person.* Alius casus est in *L. 9. §. pen. ff. de R. C.* ubi, si alieni nummi meo nomine dati, nihilominus tamen mihi nascitur conditio: Veram decidendi rationem desumit Jctus ex quotidiano usu. Non enim infrequens est, quod pecuniam credituri, ab altero eam prius mutuo accipiant, ut hinc ille, qui suos nummos, meo nomine dat, eos mihi prius credidisse, & per fictionem brevis manus postea meo nomine, & tanquam pecuniam meam expendisse credatur. Quod reciproce in tantum procedit, ut si procuratori tuo crediderim pecuniam, tui contemplatione, ut forte creditori tuo satisfaciatur hac pecunia, cum ipso Procuratore nulla intercedit actio, nisi specialis stipulatio cum ipso interposita. Cum enim hic ex re nascatur obligatio, res vero in effectu ad procuratorem non perveniat, non ille obligatus esse poterit mihi. Ergo contra te datur actio negot. gestor. per *L. 6. §. 1. ff. de negot. gest.* Sed annon etiam conditio ex mutuo contra te dabitur? ita censeo, si tuo mandato pecuniam a me acceperit, vel pecunia a procuratore tibi numerata sit, alias negot. gestor. actio tantum locum habebit.

*De re
mea ab al-
tero alte-
ri com-
modata.*

§. IX. Idem obtinere puto, si res meo nomine alteri fuerit commodata, cum enim usus rei meae ad alterum meo nomine pervenerit, & alter rem, quasi a me, commodatam acceperit,

rit, merito ex ipsa re & scientia accipientis actio commodati nascitur. Notanter vero adjecti *meo nomine*, nam si rem meam quis suo nomine commodato dederit, non mihi, sed commodanti datur actio commodati, etiamsi fur sit, qui commoda- verit *L. 15. & 16. ff. commod.* De deposito idem asserendum, si scil. tu rem meam apud alterum meo nomine deposueris, actio depositi mihi nascitur. Quorsum pertinet casus in *L. Publica Me- via 26. ff. depositi*, ubi res hac conditione deposita, ut tertio re- *De re ac-*
stituatur, ex quo tertio nascitur actio. Quod quidem aliqui *posita.*
non ex causa depositi, sed vi pacti, deposito adjecti, fieri dicunt, attamen tale pactum non in quocunque alio contractu, sed tan-
tum reali locum habet. *§. alteri 18. f. de inutil. stipul.* Idem in *De oppi-*
contractu pignoratitio, ut si procuratori meo, qui meo nomi- *gnorata.*
ne tibi numeraverat pecuniam, in securitatem crediti datum sit pignus, mihi ratione hujus pignoris hypothecaria actio ac-
quiritur, per *L. 2. C. per quas personas* (hoc intelligendum, si a procuratore forte pignus ad tertium pervenerit; nam contra procuratorem, pignus detinentem, non opus est hypothecaria hac actione, sed ille actione mandati obligatur, ut pignus principali reddat.) Imo dicto casu sine dubio etiam actio pignora-
titia contraria acquiritur Principali, si forte res vitiosa, vel alie-
na, procuratori oppignorata sit.

§. X. Sequuntur contractus per nuncium initi, cujus di- *De con-*
versa, quam Procuratoris ratio est. Procurator enim gerit & *tractu per*
administrat negotia Principalis, & sic ipse contrahit; Nuncius *nuncium*
vero tantum est interpret voluntatis illius, qui eum misit, qui *inito.*
nihil, nisi corporis ministerium prestat mittenti, dum perfert ejus voluntatem ad alterum, cum quo mittens contrahere cupit, & ita breviter expedit, quod Principalis per epistolam expedire poterat. *vid. L. 14. §. fin. & L. 15. ff. de const. pec.* Unde & ipse Procurator per nuncium constituitur, pariter sicuti per epistolam *L. 1. §. 1. ff. de Procurat.* Conf. Nicolaus Burgund. *Tr. de Evict. c. 25. n. 3.* Si quis ergo mediante nuncio contraxerit, ipsi mittenti active & passive obligatio principaliter acquiritur: *quod*

quod enim quis per nuncium fecit, pariter reputatur, ac si mittens id coram fecisset. *d. L. 1. §. 1. verbo: Coram vel per nuncium. ff. de procurat.* Hinc in sponsalibus nihil refert, an quis illa coram, an per internuncium, an per epistolam contraxerit *L. fin. ff. de sponsal. Burgund. d. c. 25. n. 7.*

Nuncius non ipse obligatur.

§. XI. Cum ergo nuncius tantum sit minister alienæ voluntatis, nec ipse negotium gerat, aut contractum celebret, sed sententiam alterius alteri referat, sequitur inde, ipsum nuncium plane non obligari (in procuratore vero aliud obtinere, dictum jam supra §. 6.) Deficit enim in nuncio animus se obligandi, nec ille, qui cum nuncio convenit, habet animum nuncium, sed principalem sibi obligandi. Unde si per nuncium res vendita, & mittens a contractu resilire vellet, aut res vendita evincatur, tantum contra mittentem, non contra nuncium datur actio, etiamsi mittens non amplius sit solvendo. *Burgund. d. l. n. 7. Conf. Lauterbach. Diss. de Nunc. c. 10. th. 59.* Cæterum inter ipsum nuncium & mittentem, contractum mandati intercedere, aut etiam locati, si merces intervenerit, per se patet.

De contractu per interpretem inito.

§. XII. Non dissimilis, sed facilior adhuc decisio obtinet, si quis mediante interprete contrahat, quod jura permittunt per *L. 1. §. fin. ff. de V. O.* Interpres enim pariter non contrahit, sed tantum voluntatem unius alteri exponit. Quod vero hoc casu directa inter contrahentes nascatur actio, ea propter evidens est, quia personæ principales ipsæ sunt præsentis, & sic suis verbis, non alienis se obligant. An autem uni interpreti fides hic adhibenda, dubium est, cum ille fallere possit incautos contrahentes, & unus testis fidem non mereatur *L. 9. C. de test.* Existimat Anton. Gomez. *Tom. 2. Comment. c. 9.* uni interpreti credendum esse, si plures non reperiantur; Verum cum hic de contractu agatur, ubi interpres utroque volente adhibetur, nullum dubium est, unum sufficere. *Mynsing. Resp. 88. n. 7. Sanchez. de matrim. lib. 3. disp. 39. n. 4.* quod tunc maxime procedere existimat Alexand. Tartagn. *ad L. 1. ff. de V. O.* si publice ad

An uni interpreti credendum?

De
ad minus
exilium
pret. §. 1.
§. XII.
potestati
personas n
nis castren
prietatis v
gationem
traxerint
de inutil.
tur L. 34
bent, p
trem ob
concurr
filium
patri ex ce
propria co
hic unam
ob hanc c
sistere dicu
tu filii vel
ter, quam
§. XI
ex contra
fido, viden
vum factu
primatum
tum in iuge
delinam. U
tractus gen
vum futuru
necessarium
ni & quid

ad munus interpretandi deputatus, quod ego necessarium non existimo, de quo pluribus actum in *Disp. de negot. per interpret. gest. c. 2. n. 36. & seqq.*

§. XIII. Subjiciendi jam contractus celebrati a personis potestati nostræ subjectis: ubi generaliter observandum, per personas nostræ potestatis (exceptis tamen, quoad filios, bonis castrensibus, & quasi, ut & peculio adventitio respectu proprietatis *vid. §. 1. Inst. p. quas person. cuique acquir.*) nobis obligationem active indistincte acquiri, siue voluntate nostra contraxerint, siue non. Est enim vox filii tanquam patris §. 4. *Inst. de inutil. stipul.* Ipsi vero servi, cum alias pro mortuis reputentur *L. 32. ff. de R. F. ex persona Dominorum jus stipulandi habent, pr. Inst. de stipul. Serv.* Verum passive Dominum vel patrem obligare non possunt, nisi aliquo facto patris vel Domini concurrente, de quo postea. Qualis autem patri ex contractu filii factam. detur actio, operose inquirendum non est, pariter enim patri ex contractu filii factam. acquiritur obligatio, quam si voce propria contraxisset, *d. §. 4. Inst. de inutil. stipul.* Jura enim hic unam personam Patris & filii, Domini & servi fingunt, & ob hanc causam contractum inter filium & Patrem non subsistere dicunt, §. 6. *Inst. d. t. L. 4. ff. de Judic.* quare ex contractu filii vel servi, patri vel Domino directa datur actio, pariter, quam si ipse contractum celebrasset.

§. XIV. Cum vero jam dictum, patrem & Dominum ex contractu filii & servi non obligari, nisi concurrente aliquo facto, videndum jam erit, quale illud factum esse debeat. Est autem factum patris vel domini hoc casu aut expressum, aut præsumtum, siue tacitum. Expressum vel ad certum contractum dirigitur, & consistit in præcedente jussu ad contractum destinato; Unde nascitur *actio quod jussu.* Vel ad plures contractus generatim tendit, quod dici potest factum approbativum futurarum obligationum, ad negotium filio commissum, necessarium, quod contingit, dum filium præficit negotiatio- ni & quidem vel terrestri, unde nascitur *actio infortoria;* vel

*De actio-
ne ex con-
tractu fi-
lii vel
servi.*

*Pater sine
suo facto
ex con-
tractu fi-
lii non te-
netur.*

maritimæ sive nauticæ, unde nascitur *actio exercitoria*; vel dum filio peculium concedit, ex quo *actio de peculio*, & certo casu *tributoria* oritur. Tacitum consistit in promotâ utilitate parentis: ad hoc enim generatim filio mandatum dedisse censetur pater, ut meliorem ejus conditionem reddat, utpote quod & cuique alii permissum, *L. solvendo 39. ff. de neg. gest.* Et hoc casu nascitur *actio de in rem verso*; De singulis pro instituti ratione breviter.

*De actio-
ne ex jus-
su.*

§. XV. Quoties jussus Domini vel patris adest, qui ex quacunque voluntatis paternæ declaratione colligitur, adeo ut sit perinde, an per nuncium, an per epistolam declaraverit voluntatem, an chirographo subscripserit, an ratihabuerit contractum *L. 1. §. 4. ff. quod jussu*, toties pater in solidum obligatur, quia ipse contraxisse videtur, *d. L. 1. pr.* Cæterum hæc actio *quod jussu* non nova, aut principalis actio est, sed qualificat tantum actionem ex contractu filii oriundam: & hinc datur actio commodati quod jussu, locati quod jussu, venditi quod jussu. Quod si vero jussus parentis vel Domini ad certum creditorem directus fuerit, scil. ut filius a Sempronio mutuam accipiat, tunc etiam actio mandati contraria ipsi creditori contra patrem datur *L. 8. C. mand.* Et eatenus, quatenus mandatum vel ratihabitio concurrat, aliquis obligatur, nisi per hominem suæ potestati non subiectum contraxerit *L. 7. §. 1. C. quod cum eo, qui in al. potestate.* cum tamen alias ex procuratoris contractu nemo obligetur, ut supra dictum §. 6. Imo non dubito, si forte jussus patris in personam certam non directus, & tamen quis intuitu illius jussus, filio credat, dari actionem negot. gest. per *L. 5. §. 6. ff. de negot. gest.*

*De actio-
ne insti-
toria.*

§. XVI. Si negotiationi terrestri præfectus sit filius, & quis intuitu negotiationis illius cum eo contraxerit, nascitur actio institoria contra præponentem, cujus fidem contrahens hoc casu secutus esse videtur *L. 1. ff. de Inst. act. ad præstandum* omne id, quod in contractum venit, quatenus illi secundum præpositionis legem initus; alterius enim institor principalem obli-

obligare nequit per *L. 5. §. ii. ff. d. t.* Et hæc actio iterum non principalis est, sed tantum qualitas a Prætorè addita contractui gesto, ut inde constet, non contra ipsum contrahentem, sed tertium, hanc actionem institui. Unde dabitur actio locati institoria, venditi institoria; quam ob causam actio institoria pariter sicut actio quod iussu, ut & sequentes actiones, pro natura contractus principalis, vel bon. fid. vel stricti juris sunt.

§. XVII. Non diversa a præcedente est actio exercitoria, nisi quod hæc ad contractus nauticos pertineat. Si ergo quis navem exercent, h. e. si utilitas navis ad eum pertineat, vel jure domini vel conductionis *L. 1. §. 15. ff. de exercit. act.* & filium vel servum navi, tanquam magistrum præposuerit, hic vero cum aliis secundum præpositionis legem contraxerit *L. 1. §. 7. ff. d. t.* dominus vel exercitor eapropter obligatur exercitoria actione, pro natura contractus principalis cum Magistro navis celebrati. Convenit ergo penitus hæc actio cum præcedenti; utraque est prætorica, quippe Prætor utilitatis gratia in præponentem dedit actionem: Cum alias stricto jure ex contractu alterius nemo obligetur *L. 1. §. 23. ff. de Exercit. act.* Et cum lex præpositionis hic causam actioni det, cautus sit quisque, ne ultra legem præpositionis cum institore vel magistro navis contrahat, si actionem contra præponentem habere velit, aut, si nihilominus contrahere cupiat, videat, ut creditum revera in præponentis utilitatem impendatur; sic enim vel actione de in rem verso, vel actione negot. gest. sibi consulere poterit, vid. *L. 3. §. f. ff. de in rem verso.* qua probatione versionis opus non est, si creditor secundum legem præpositionis crediderit. *L. fin. §. ult. ff. de exercit. act.*

§. XVIII. Observandum vero adhuc quoad utramque actionem, tam exercitoriam, quam institoriam, quod illa non tantum eo casu detur, si filius vel servus negotiationi præpositus, sed idem quoque extensum ad casum præpositi liberi hominis cujuscunque. Hoc casu tamen si liber homo præpositus fuerit, quorsum etiam filiumfam. refero, quippe qui ex omni

*De actio-
ne exer-
citoria.*

*Da actio-
ne contra
ipsum in-
stitorem
& Magi-
strum.*

contractu pariter obligatur, quam paterfam. *L. filiusfam. 39. ff. de O. & A.* excepto mutuo in pecunia numerata consistente *L. 7. §. 3. ff. ad SCt. Maced.* ipse, qui præpositus est, ex suo contractu principaliter obligatur, & quidem actione directa ex ipso contractu resultante. Cautus tamen hic sit creditor in eligenda actione; contra magistrum enim vel institorem directa actio competit, non perpetuo, sed durante tantum officio, *L. fin. ff. de instit. act.* Postea vero amplius conveniri nequit, nisi suo nomine vel in personam suam contraxerit. *Carpz. part. 2. C. 20. def. fin.* Porro cautus sit, ut attendat, an ab institore commodius actione directa, v. g. venditi, quam a præponente actione utili, scil. venditi institoria, suum consequi possit: adest enim hic concursus actionum electivus, ubi, si cum uno actum, cum altero agi nequit. *L. 1. §. 24. ff. de exercit. act.*

De actione præponentis contra tertium.

§. XIX. Vice versa autem præponenti contra illum, qui cum magistro vel institore contraxit, regulariter actio non datur; alter enim fidem præponentis secutus, præponens vero sui magistri, vel institoris, utpote cujus personam præponendo approbavit. Si ergo damnum ex ejus contractu sentiat, vel ex locato, si pretium intervenerit, vel ex mandato contra institorem agat, *L. 1. §. 8. ff. d. 1.* Quod si tamen institor non solvendo sit, ita, ut dictis actionibus suum recuperare nequeat præponens, extra ordinem ipsi succurritur contra tertium, mediante imploratione officii judicis, *d. L. 1. §. 15. ff. d. t. L. 1. in fin. & L. 2. ff. de instit. act.* quod intelligo, si institor plane discesserit, alias enim præponenti actiones suas cedere posset.

Actio de peculio.

§. XX. Porro obligatur Paterfam. vel Dominus ex contractu filii fam. vel servi propter concessum peculium: si enim filius ratione hujus peculii contraxerit, actio in patrem datur, non absolute, sed quatenus est in peculio *L. 9. §. 2. ff. de pecul.* quia ultra hujus quantitatem pater non censetur filio facultatem contrahendi concessisse, *Bachov. de action. D. 8. th. 9. p. 109.* Nascitur ergo exinde actio de peculio, quæ iterum non nova & separata est, sed qualitas tantum actioni ex contractu oriundæ, a Præto-

re superaddita, quo inde conficit, actionem non ex illius contractu, contra quem ago, sed ex alterius contractu oriri. Inde datur actio commodati de peculio, locati de peculio &c. quæ actio datur creditori, ex contractu filii de peculio profectitio (ad reliqua enim peculia hæc actio non pertinet, sed ibi filius ipse convenitur, *vid. L. 18. §. 5. ff. de Castr. pec. Schneidewin. ad §. 10. Inst. de action. n. 13.*) contra patrem, ad præstandum illud, quod in contractum venit; Verum non in solidum, sed tantum pro quantitate peculii: illo tamen computato, quod dolo malo patris factum, quo minus sit in peculio. *vid. L. 21. pr. ff. de pecul.*

§. XXI. Quod si pater de peculio conventus, Creditoribus *Tributo-*
 b. f. distribuerit peculium, ulteriori actione conveniri nequit, *ria.*
 nisi probari possit, ipsum inique & fraudulenter merces peculia-
 res distribuisse, tunc enim nascitur ad corrigendam illam distri-
 butionem, *actio tributoria*, quæ pariter qualitas adjectitia actio-
 nis personalis oriundæ ex contractu filii fam. adversus patrem,
 ut iniquam peculii distributionem emendet; supponit ergo
 hæc actio dolum patris in distribuendo commissum *L. 7. §. 2. ff.*
de tribut. act. non tamen eapropter est ipsa actio doli, & hinc
 est perpetua. *L. 8. ff. h. t.*

§. XXII. Restat obligatio paterna ex contractu filii oriens, ex *De in rem*
 præsumta ejus voluntate, qua sine dubio cupit utilitatem suam *verso.*
 quacunque ratione promoveri: Qualiscunque ergo tandem
 fuerit contractus a filio vel servo celebratus, si per illum utilitas
 patris vel Domini promota, nascitur actio de in rem verso, quæ
 pariter non principalis est, sed qualitas a Prætoribus superaddita,
 quæ pro ratione contractus cum filio vel servo gesti, postea de-
 terminatur, unde datur actio locati de in rem verso, & ita conse-
 quenter. Non tamen ulterius dabitur hæc actio, nisi quatenus
 ex illo contractu aliquid in domini utilitatem versum, *L. 10. §. 4.*
ff. de in rem verso. ubi omne illud versum dicitur, quod con-
 sumfit filius, ut pater aut meliorem rem haberet, aut non dete-
 riorem *L. 3. §. 2. 3. ff. d. t.* Et sic magnam habet affinitatem cum
 actione negot. gestor. *per d. §. 2.* Hæc tamen proprie tunc obtri-
 net,

net, si nullus alius intervenerit, qui in alterius utilitatem contraxerit, ob quam causam etiam hæc actio est Civilis, de in rem verso autem est prætoria, perpetua tamen, quia rem persequitur *L. 1. §. 1. ff. de in rem verso. L. 7. C. eod.* Cæterum utilis de in rem verso actio tunc obtinet, si alius, qui nostræ potestati subiectus non est, in nostram utilitatem contraxerit, quo casu tamen is, qui in nostri gratiam contraxit, insuper actione directa, ex illo contractu oriunda, tenetur. Ille vero, cujus utilitas promotâ, tenetur utili de in rem verso, *per L. fin. ff. de in rem verso.*

An duo de in rem verso ab ead. re obligentur, v. g. Titius servo Sempronii mutuo dedit 100. thal. ut se & familiam reliquam vestiret, pecunia illa perit sine culpa servi, quo casu pecunia nihilominus habetur pro versa per d. L. 3. §. 7. Postea Sempronius mercator huic servo, qui pecuniam amiserat, vestimentis tamen habebat opus, credit merces ad vestiendum: hic sane Titius & ipse mercator Sempronius de in rem verso agere possunt d. L. 3. §. fin. Quia tamen iniquum est, Dominum utrique solvere debere, quod semel tantum versum, prævenientis melior est conditio L. 4. ff. de in rem verso; Cautus ergo hic sit unusquisque, ut alterum in agendo præveniat, cum jura vigilantibus scripta sint L. 24. ff. que in fraud. Cred.

§. XXIII. Cæterum singularis hic observandus est casus, posse aliquando evenire, ut Dominus actione de in rem verso, duobus de ead. re obligetur, quale exemplum est in *L. 3. §. fin. ff. de in rem verso*, v. g. Titius servo Sempronii mutuo dedit 100. thal. ut se & familiam reliquam vestiret, pecunia illa perit sine culpa servi, quo casu pecunia nihilominus habetur pro versa *per d. L. 3. §. 7.* Postea Sempronius mercator huic servo, qui pecuniam amiserat, vestimentis tamen habebat opus, credit merces ad vestiendum: hic sane Titius & ipse mercator Sempronius de in rem verso agere possunt *d. L. 3. §. fin.* Quia tamen iniquum est, Dominum utrique solvere debere, quod semel tantum versum, prævenientis melior est conditio *L. 4. ff. de in rem verso*; Cautus ergo hic sit unusquisque, ut alterum in agendo præveniat, cum jura vigilantibus scripta sint *L. 24. ff. que in fraud. Cred.*

De electione actionis utilioris.

§. XXIV. Cum itaque ex contractu filii vel servi variæ actiones contra patrem vel dominum nascantur, cautus hic sit actor, ut illam eligat, per quam commodissime debitum suum consequi possit; in specie enim in hac materia stultissimum illum actorem vocat Imperator, in *§. 5. Inst. Quod cum eo &c.* qui omissa actione utiliori, difficiliorem elegit: Attendendum ergo, an constet de jussu parentis, sic enim actione quod jussu, tanquam omnium optima, experiendum, quia hic non ad quantitatem peculii, aut utilitatem parentis promotam, sive versionem in rem respicitur; sed tantum an pater jusserit: imo & S^CTi Macedoniani exceptio hic cessat; *L. 12. ff. ad S^CT. Maced.*

Quid

Quid in institoria actione obtineat, vid. *L. 7. §. ii. d. t.* quod si de jussu parentis non constet, attendat actor, an filius peculium habeat, an non. Et quidem si habeat, an illud sufficiat solvendo aeri alieno, an secus; illo casu secure agit de peculio, quia nec hic probanda versio; inquirat tamen simul, annon Dominus, vel pater dolose circa peculium versatus, sic enim tributoria actio datur, quæ in hoc melior actione de peculio, quod hic Dominus non deducat prius, quod sibi debetur; deterior tamen in eo, quod in tributariam non veniat omne peculium, sed illa tantum pars, qua filius negotiatur *d. §. 5. quod cum eo, qui in al.* Porro si filius vel magister navis vel institor fuerit, attendendum, an secundum legem præpositionis contraxerit, & actio institoria vel exercitoria parata aderit contra patrem in solidum: Quod si forte hoc casu pater non solvendo, liberum mihi erit, ipsum filium actione directa convenire *L. 1. §. 12. ff. de institor. act. juncta L. 39. ff. de O. & A.* si præter legem præpositionis contraxerit, ipse quidem filius mihi obligatur, contra patrem tamen nulla actio competit, nisi probari possit versio, ubi de in rem verso agendum, quæ actio semper utilis, si in promptu sit versionis probatio, ob hujus vero difficultatem, actio de in rem verso, plerumque difficilis redditur.

MEMBRUM IX.

*De Specialibus actionibus quasi
ex contractu oriundis.*

§. I.

Obligaciones, quæ quasi ex contractu nascuntur, cum expressam conventionem non habeant, ex conventionem tacita sive præsumpta nascuntur; Hæc vero ex unius facti, & alterius promota utilitate colligitur. Is enim, qui factum aliquod alterius intuitu suscipit, sine dubio animum obligatum.